

Nakon prakse u svijetu, autorica prelazi na praksu upravljanja gradivom znanstvene provenijencije u Hrvatskoj. Za potrebe ovog rada autorica je provela anketu te obavila neposredan uvid u stanje gradiva u znanstvenim ustanovama. Zaključila je da sustav vođenja spisa nije dovoljno osmišljen i ne funkcionira. Dapače, dosad nije zabilježen niti jedan slučaj stvaranja cjelovitog sustava upravljanja zapisima neke znanstvene institucije, a materijalni aspekti pohrane gradiva u hrvatskim znanstvenim ustanovama su poražavajući. Ističe da većina zaposlenih djelatnika u znanstvenim institucijama slobodu znanstvene djelatnosti poistovjećuje s nemarnim odnosom prema dokumentaciji te završava kako ne postoje jasni principi i načini praktičnog djelovanja na području upravljanja spisima znanstvene djelatnosti, prvenstveno zbog nedostatka želje da se to područje regulira. Da bi se opisano stanje poboljšalo, smatra nužnim stalno održavanje spisovodstvenog sustava uz pomoć priručnika za upravljanje zapisima te stalno stručno usavršavanje osoblja; predlaže i razredbeni sustav prema modelu nacionalnog arhiva kanadske provincije Britanske Kolumbije. Predlaže organizacijske modele znanstvenih arhiva za određeni tip institucije, a što se specijalnih arhiva tiče, za početak predlaže organizaciju jednog specijalnog arhiva koji bi okupio gradivo istog znanstvenog područja (društvene znanosti, tehničke znanosti, prirodne znanosti i dr.).

Autoričin bi se apel za poboljšanje stanja u Hrvatskoj mogao sažeti u zaključak, da se opseg sačuvanoga gradiva znanstvene provenijencije u Hrvatskoj ne može promijeniti, ali važno je zauzeti ispravan stav prema gradivu koje nastaje, kako bi procesi na području znanstvene djelatnosti ostali sačuvani u najboljem omjeru i na najbolji način.

U dodatku nalaze se: Izvori i literatura; Sažetak; Životopis; Prilozi 1-6 (1. Fondovi o znanstvenoj funkciji u arhivskim ustanovama; 2. Opći obrazac za predaju gradiva/Berkeley Lab.; 3. Obrazac popisa gradiva za predaju/Berkeley Lab.; 4. Obrazac o dostupnosti gradiva koje se predaje/Berkeley Lab.; 5. Model razredbe za administrativno područje; 6. Model razredbe za znanstvenu (institucijsku) djelatnost te Sadržaj.

Ivanka Magić

Landeka, M. (ur.). **Zapisnici Kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1947.-1952.**
Vukovar : Državni arhiv u Vukovaru, 2009. 296 str.

Zapisnici Kotarskog narodnog odbora u Vukovaru 1947.-1952. prva je knjiga biblioteke Gradivo za povijest Vukovarsko-srijemske županije, pokrenute s ciljem objavljivanja dokumenata značajnih za rasvjetljavanje političkih, društvenih, demografskih, ekonomskih, vjerskih i drugih važnih aspekata života na spomenutom prostoru u razdoblju 1947-1952. Ovo je ujedno i prva knjiga povijesnih izvora Državnog arhiva u Vukovaru, osnovanog 2007. godine, kao područnoga državnog arhiva nadležnog za prostor Vukovarsko-srijemske županije.

Nakon popisa kratica, *Prologa* ravnatelja Državnog arhiva u Vukovaru Petra Eleza i kratke napomene *Način prijepisa teksta zapisnika*, slijedi tekst Stjepana Prutkia *Kotarski narodni odbor u Vukovaru*. U njemu je ukratko opisana povijest Kotarskog narodnog odbora Vukovar od njegova formiranja 1945. do ukidanja 1955. go-

dine. U prvome dijelu opisana je njegova administrativno-teritorijalna podjela u nekoliko faza. Nekadašnji Kotarski narodno-oslobodilački odbor Vukovar 25. srpnja 1945. preimenovan je u Kotarski narodni odbor Vukovar, ali još bez čvrstog administrativno-upravnog ustroja. Do njega dolazi 1947. temeljem Zakona o administrativno-teritorijalnoj podjeli NR Hrvatske (NN 60/47), prema kojoj je Kotar Vukovar u svojoj teritorijalnoj nadležnosti imao 31 mjesni narodni odbor. Novim Zakonom o administrativno-teritorijalnoj podjeli NR Hrvatske iz 1949. (NN 29/49) Kotar Vukovar administrativno je podređen novoformiranom Oblasnom narodnom odboru u Osijeku. U početku se područje Kotara Vukovar nije promijenilo, da bi 1950. godine došlo do ukidanja nekoliko mjesnih narodnih odbora, od kojih je dio pripojen drugim mjesnim narodnim odborima, gradovima Vukovaru i Iloku, dok je MNO Tordinci izdvojen i pripojen Kotaru Vinkovci. Prema novom Zakonu o administrativno-teritorijalnoj podjeli NR Hrvatske iz 1950. (NN 27/50) veći gradovi ostali su izvan nadležnosti kotareva te podređeni oblastima (Vukovar), dok su manji gradovi zadržani u nadležnosti kotareva (Ilok). Godine 1951. Zakonom o ukidanju narodnih odbora oblasti u NR Hrvatskoj ukidaju se oblasti, a 1952. Zakonom o podjeli NR Hrvatske na kotare, gradove i općine (NN 16/52) ukidaju se mjesni i formiraju teritorijalno veći i upravno samostalniji općinski narodni odbori. U sastavu kotara Vukovar bilo je 15 općina. Godine 1955. Zakonom o području kotara i općina u NR Hrvatskoj (NN 36/55) ukinuti su gradovi i gradske općine te znatan broj općina i kotareva. Formirane su nove općine teritorijem i opsegom nadležnosti veće od dotadašnjih. Kotar Vukovar je ukinut, a područja njegovih općina su pripojena, zajedno s prostorom ukinutog kotara Županja, kotaru Vinkovci.

Drugi dio teksta govori o ustroju i nadležnosti Kotarskog narodnog odbora Vukovar prema važećim zakonskim propisima iz 1946, 1949. i 1952. godine. Prema Općim zakonima o narodnim odborima iz 1946. i 1949. kotarski narodni odbor je predstavničko tijelo, čiji se sastav određuje na izborima. U administrativno-teritorijalnom smislu kotar je predstavljao prirodnu i ekonomsku cjelinu više mjesta koja imaju zajedničke gospodarske, kulturne i upravne interese. U upravnom smislu kotarski narodni odbor neposredno je nadređen mjesnim narodnim odborima. Dužnost KNO-a bila je poticanje i organiziranje neposrednog sudjelovanja građana u državnoj upravi, provođenje načela „bratstva i jedinstva“, rukovođenje društveno-gospodarskim životom na svom području, poticanje i organiziranje rada na kulturnoj, gospodarskoj i političkoj izgradnji zemlje, briga o narodnom zdravlju, zaštita općenarodne imovine, te provođenje zakona, uredaba i propisa državne vlasti. KNO je bio nadležan i za plansko privređivanje u kotaru, razvijanje zadrugarstva, lokalne industrije, obrta i trgovine, te nadzor nad primjenom zakona, propisa i politike viših organa državne vlasti. Donosi kotarski privredni plan, odobrava planove mjesnih narodnih odbora, ustanova i državnih poduzeća, upućuje direktive MNO-ima te obavlja sve druge poslove na usmjeravanju i poticanju razvoja u svim djelatnostima javnog života u kotaru, a posebno na području poljoprivrede, trgovine, industrije, obrta, radnih odnosa, komunalne izgradnje, financija, kulture, prosvjete, narodnog zdravlja i socijalne skrbi. Svoje dužnosti KNO obavlja neposredno na skupštini svojih odbornika ili preko izvršnih i upravnih organa. Među poslovima iz nadležnosti narodnih odbora bili su donošenje statuta i drugih normativnih akata kotara, potvrđivanje statuta nižih narodnih odbora, usvajanje proračuna i odobravanje završnog računa, donošenje privrednih planova, donošenje rješenja o osnivanju poduzeća i statusnim promjenama u njima,

uvodjenje mjesnih pristojbi i drugi. Za obavljanje važnijih poslova (pripremanje odluka, obavljanje anketa i sl.), osnivani su posebni odbori ili komisije. Izvršni i upravni organ KNO-a bio je Izvršni odbor. On donosi prijedloge i nacрте akata, rješenja i drugih uredaba, rješava predstavke građana i druge poslove povjerene od KNO-a. Obavlja i poslove državne uprave, raspravlja o svim pitanjima lokalne uprave, usmjerava razvoj pojedinih djelatnosti, te rukovodi radom povjereništava, komisija i drugih organa upravnog aparata. Za svoj rad odgovoran je KNO-u, koji bira i razrješuje njegove članove: predsjednika, potpredsjednika, tajnika i druge članove birane iz redova KNO-a. Za pojedine upravne grane IO osniva odjeljenja odnosno odsjeke (od 1949. povjereništva). KNO je imao i svoje tajništvo, zaduženo za poslove usklađivanja rada povjereništava i komisija, pripremanje sjednica IO-a, vođenje evidencija o radu povjereništava i sl.

Godine 1952. Zakonom o narodnim odborima kotara (NN 34/52) provedena je reorganizacija kotara. Glavna promjena odnosila se na podjelu KNO-a na dva vijeća: kotarsko vijeće i vijeće proizvođača. Kotarsko vijeće je opće predstavničko tijelo svih građana u kotaru, dok je vijeće proizvođača predstavničko tijelo svih zaposlenih u proizvodnim, transportnim i trgovačkim djelatnostima, koji su u vijeću zastupljeni razmjerno udjelu kojeg ostvaruju u društvenom proizvodnom kotara. Oba vijeća ravnopravno sudjeluju u donošenju odluka koje se odnose na raspored viškova rada i druge gospodarske zadatke, dok se na zajedničkim sjednicama obavlja izbor organa KNO-a i drugi zakonom određeni poslovi. KNO svoje dužnosti obavlja na zasebnim i zajedničkim sjednicama svojih vijeća, a dužnosti državne uprave preko svojih kolegijalnih tijela (savjeta). Izbori odbornika provode se tajnim glasanjem, a mandat odbornika traje 4 godine za kotarsko vijeće, a dvije godine za vijeće proizvođača. Po zakonu kotarsko vijeće moglo je imati 30 do 70 odbornika, a vijeće proizvođača upola manje. Odbornike kotarskog vijeća birali su svi građani kotara, a odbornike vijeća proizvođača preko svojih izbornih kolegija svi zaposleni u proizvodnim i drugim djelatnostima na području kotara. Oba vijeća ravnopravno odlučuju o pitanjima donošenja statuta, odlukama o društvenom planu, proračunu, završnom računu, donošenju generalnog i regulacijskog plana, osnivanju, spajanju i ukidanju poduzeća, donošenju propisa o gospodarsko-upravnim mjerama, odluka o prirezima i drugim pristojbama, odluka o pitanjima radnih odnosa i socijalnog osiguranja i dr. Na zajedničkim sjednicama obavljaju se i izbori i razrješenja predsjednika i potpredsjednika KNO-a, predsjednika i članova savjeta, tajnika i drugih službenika KNO-a, kao izbor i razrješenja predsjednika, sudaca porotnika kotarskog suda, suca za prekršaje te imenovanja rukovodećih organa u poduzećima i ustanovama. Zasebno, kotarsko vijeće nadležno je za sljedeće poslove: potvrđivanje statuta narodnih odbora općina, raspisivanje izbora za odbornike kotarskog vijeća i ONO-a, rješavanje o prestanku mandata odbornika kotarskog vijeća, donošenje rješenja o eksproprijaciji, poništavanje ili ukidanje akata ONO-a ili drugih akata KNO-a, rješavanje prigovora protiv akata viših državnih organa ako zadiru u samoupravna prava kotara, rješavanje o zaključcima zborova birača u općinama, raspisivanje kotarskog referenduma, utvrđivanje radnih mjesta u administraciji KNO-a i njegovim ustanovama i dr. Vijeće proizvođača samostalno odlučuje o raspisivanju izbora za odbornike vijeća proizvođača, o prestanku njihovog mandata, o davanju odobrenja za stavljanje u pritvor svojih odbornika i dr. Sjednicama vijeća predsjedaju odbornici posebno odabrani za tu dužnost, dok zajedničkim sjednicama predsjedava predsjednik KNO-a. On predstavlja i zastupa KNO, a bira se iz redova od-

bornika. Kao pomoćna tijela KNO-a osnivaju se stalne i privremene komisije, zajedničke za oba vijeća i zasebne za svako vijeće. U sastavu KNO-a postoji i tajništvo, koje obavlja zajedničke i druge opće poslove KNO-a. Za svoj rad tajnik je odgovoran predsjedniku KNO-a. U sklopu KNO-a za područja pojedinih djelatnosti osnivani su savjeti, kao izvršni organi koji provode odluke i propise KNO-a i viših državnih vlasti, a sačinjavali su ga predsjednik i određeni broj članova. Postojali su savjeti za privredu, socijalnu politiku i narodno zdravlje, prosvjetu i kulturu, komunalne poslove te za unutrašnje poslove.

Dalje slijede sami zapisnici KNO-a Vukovar, počevši od 1. zasjedanja 15. lipnja 1947. do 12. zasjedanja 25. listopada 1952. godine. Zapisnici su donijeti u izvornom obliku sa svim pogreškama (pravopis, gramatika, nepotrebnii pravopisni znakovi i sl.), a u bilješkama su dana objašnjenja pojedinih riječi, sintagmi i druge napomene (npr. o izgubljenom dijelu teksta zapisnika). Ukupno je objavljeno 18 zapisnika, od kojih su za njih pet objavljeni i prilozi (najviše izvještaji Predsjedništva Kotarskog suda Vukovar). Objavljena su četiri zapisnika iz 1947, pet iz 1948, tri iz 1949, jedan iz 1950. i pet iz 1952. godine. Zapisnici iz razdoblja između 20. veljače 1950. i 23. veljače 1952. nisu sačuvani. Zapisnici počinju navođenjem rednog broja, datuma i mjesta zasjedanja. Zatim slijedi popis nazočnih i odsutnih odbornika. Takva praksa bila je uobičajena do 1950. godine, a kasnije je napuštena. Zbog ponavljanja manje-više istih imena, priređivači su naveli imena svih članova odbora samo u zapisniku prvog zasjedanja KNO-a iz 1947, dok je u ostalim zapisnicima to izostavljeno. Zatim slijedi izbor radnog predsjedništva, nakon toga nabrajaju se točke dnevnog reda, a zatim opis tijeka rasprave. Uobičajene točke dnevnog reda na zasjedanjima su usvajanje Statuta i drugih normativnih akata, rasprave o proračunu za tekuću i završnom računu za prethodnu godinu, izvještaji Kotarskog narodnog suda o radu, izvještaji tajnika o radu IO KNO-a, izvještaji pojedinih odsjeka KNO-a, razrez i naplata poreza, sjetva, žetva, otkup žitarica i drugih poljoprivrednih proizvoda, imenovanja i razrješenja članova tijela KNO-a i drugih institucija, osnivanje i likvidacija poduzeća, reorganizacija upravnog aparata i teritorijalnog ustroja na području kotara, raspisivanje dopunskih izbora za KNO te popuna IO-a itd. Redovita točka dnevnoga reda 1947. i 1948. bila je izvještaj o radu KNO-a i njegovog Izvršnog odbora između dvaju zasjedanja, pa tako na jednom mjestu dobivamo pregled društvenog, političkog i gospodarskog stanja na području kotara Vukovar u tom razdoblju, u kojem je započelo provođenje prvog Petogodišnjeg plana koji se smatra prioritarnim motivom i glavnim pokretačem cjelokupne djelatnosti KNO-a (tome je posebno posvećena sjednica od 19. rujna 1948). U kasnijim zapisnicima takvih izvještaja nema (postoje tek godišnji izvještaji za 1949. i 1951. godinu), pa nam slika stanja tadašnjeg vukovarskog kotara daje veći broj točaka detaljnijeg dnevnog reda. Rad KNO-a na području poljoprivrede zauzima značajno mjesto u odnosu na druge djelatnosti, što je razumljivo, budući da pretežan dio prostora kotara čine ruralna područja, a i 90% odbornika su poljoprivrednici (prema zapisniku od 19. listopada 1947). Uz pitanja sjetve, žetve i zadrugarstva, značajan dio rasprave o poljoprivredi zauzima problem otkupa žitarica i drugih poljoprivrednih proizvoda odnosno otpor koji tom prilikom pružaju seljaci spontano ili na poticaj „neprijateljskih elemenata“, pa čak i vodećih ljudi u mjesnim narodnim odborima kao organima vlasti, ali i članova Partije i drugih organizacija. Osim Petogodišnjeg plana, za ovo razdoblje značajan je sukob Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom i drugim socijalističkim zemljama zbog Rezolucije Informbiroa. Međutim, u dostupnim zapisnicima

problemi u vezi s Rezolucijom IB-a tek se sporadično pojavljuju, pa izgleda kao da to pitanje za odbornike vukovarskog KNO-a nema neke bitne važnosti. Ipak, s obzirom na nedostatak zapisnika iz 1950. i 1951. godine, ne možemo biti sigurni da pitanje IB-a nije bilo u većoj mjeri razmatrano na sjednicama.

U odnosu na ranije razdoblje, od 1949. zapisnici imaju veći broj točaka dnevnoga reda i tematski su bogatiji. Uz već uobičajene teme iz poljoprivrede i porezne politike, raspravlja se o industriji i obrtu, dosta prostora posvećeno je pitanjima teritorijalnog i upravnog ustroja kotara (naknadni izbori za ispražnjena odbornička mjesta, osnivanja i ukidanja pojedinih mjesnih odbora, izdvajanja pojedinih područja iz sastava kotara i pripajanja drugim kotarevima i dr.). Raspravlja se i o stanju u sudstvu, o čemu svjedoči pet izvještaja o radu kotarskog suda priloženih uz pripadajuće zapisnike. Izvještaji su pisani šablonski, s gotovo potpuno istim tekstom, uz izmijenjene brojčane i statističke podatke. Kako je već spomenuto, zapisnici od 20. veljače 1950. do 23. veljače 1952. nisu sačuvani, no prema mišljenju priređivača, u koje ne trebamo sumnjati, iz objavljenih zapisnika možemo stvoriti sliku vremena toga razdoblja.

Kao ilustraciju uz zapisnike, priređivači su objavili i nekoliko preslika pojedinih stranica objavljenih zapisnika i njima priloženih materijala. Na kraju, nakon zapisnika dolaze još predmetno kazalo te kazalo mjesta.

Mario Fabekovec

The earliest predecessors of archival science : Jacob von Rammingen's two manuals of registry and archival arrangement, printed in 1571. Prijevod Strömberg, J.B.L.D., Lund : Wallin & Dalholm, 2010.

Jacob von Rammingen (1510-1582) smatra se ocem arhivske znanosti budući je napisao jedan od najranijih poznatih arhivskih priručnika, tiskan 1571. u Heidelbergu. J.B.L.D. Strömberg preveo je dva njegova priručnika na engleski jezik 2010. Djelo tvore uvod, opaske o prijevodu, usporedni engleski prijevod i tekst njemačkog izvornika, reprodukcije izvornih djela. Strömberg navodi kako prijevod nije u potpunosti doslovan, jer je htio postići razumljivost teksta na razini običnog, standardnog engleskog.

Najranija je arhivska literatura njemačka i talijanska. Tijekom 16. st., ubrzo nakon Rammingenovog priručnika, pojavilo se i talijansko djelo Cesarea Baronionija, koje nije sačuvano u izvorniku. Njemačka arhivska tradicija, koju je započeo Rammingen, a nastavili Fritsch, Aebbtlin i Wenckern, usmjerena je na praktičan arhivski rad. Talijanska je tradicija apstraktnija, više orijentirana na arhivsku povijest i s jačim crkvenim i antičkim (rimskim) korijenima. Moderna arhivska znanost do ovoga prijevoda nije detaljno proučila Rammingenov rad. Rammingen u djelu daje neke podatke o sebi, poznato je nekoliko publiciranih i nepubliciranih tekstova o njemu, kao i informacije koje daje Gerog Aebbtlin u revidiranom izdanju priručnika izdanom stotinjak godina kasnije. Rammingen je rođen točno 500 godina prije objave ovog priručnika.